

Sygn. akt II Ca 56/18

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lipca 2018 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Tarasiuk-Tkaczuk
Sędziowie:	SO Marzenna Ernest SO Tomasz Sobieraj (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Grądzik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 lipca 2018 roku w S.

sprawy z wniosku **M. N.**

z udziałem **J. W., M. W. (1), Z. W.**

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie z dnia 20 września 2017 roku, sygn. akt III Ns 710/16

1. **oddala apelację;**

2. **ustala, że każdy uczestnik postępowania ponosi koszty postępowania apelacyjnego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

SSO Marzenna Ernest SSO Agnieszka Tarasiuk-Tkaczuk SSO Tomasz Sobieraj

Sygn. akt II Ca 56/18

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 września 2017 roku Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie:

1. stwierdził, że spadek po D. W., zmarłym w dniu 19 maja 2016 roku w S., ostatnio zamieszkałym w S., na podstawie testamentu zwykłego z dnia 27 września 2015 roku, otwartego i ogłoszonego w dniu 10 maja 2017 roku oraz na podstawie testamentu zwykłego z dnia 5 marca 2016 roku, otwartego i ogłoszonego w dniu 10 maja 2017 roku nabyli:

- M. N. córka J. i S., w części 441/1000

- M. W. (1) syn S. i P., w części 258/1000

- Z. W. syn M. i J., w części 301/1000.

2. postanowił, że koszty postępowania sądowego każda ze stron ponosi we własnym zakresie.

Sąd Rejonowy oparł powyższe orzeczenie na ustalonym w sposób następujący stanie faktycznym i rozważaniach prawnych:

Spadkodawca D. W. zmarł w dniu 19 maja 2016 roku w S., gdzie przed śmiercią stale zamieszkiwał. W chwili śmierci był kawalerem.

Spadkodawca nie miał dzieci. Nikt ze spadkobierców nie został uznany za niegodnego dziedziczenia i nikt z nich nie zawierał ze spadkodawcą za jego życia umów o zrzeczenie się spadku. Nikt nie składał oświadczenia o odrzuceniu lub przyjęciu spadku. W chwili śmierci pozostawał w związku nieformalnym z M. N..

D. W. sporządził dwa testamenty zwykłe: pierwszy z dnia 27 września 2015 roku, drugi z dnia 5 marca 2016 roku. Testament z dnia 27 września 2015 roku został sporządzony na karcie w kratkę, formatu zbliżonego do A4, długopisem koloru niebieskiego. Datę zapisano w prawym górnym rogu, na środku drukowanymi literami zapisano słowo (...) a pod nim treść testamentu. Pod tekstem znajduje się podpis w brzmieniu (...). Z treści testamentu wynika, że spadkodawca rozrządził majątkiem w postaci lokalu położonego w D., na rzecz M. N.. Testament z dnia 5 marca 2016 roku został sporządzony na białej karcie, formatu A4, długopisem koloru niebieskiego. Datę zapisano w prawym górnym rogu, na środku drukowanymi literami słowo (...) a pod nim treść testamentu. Pod tekstem znajduje się podpis w brzmieniu (...), zamieszczony w prawym dolnym rogu. Z treści testamentu wynika, że spadkodawca rozrządził majątkiem na rzecz M. N. przeznaczając dla niej samochód osobowy marki H., mieszkanie własnościowe położone w S. przy ul. (...), garaż nr (...) o powierzchni 16,3 m², mieszczący się w kompleksie garażowym przy ul. (...), 1/3 pozostałych środków gotówkowych w G. (...) Bank i garaż przy ul. (...). Spadkodawca rozrządził majątkiem na rzecz Z. W. przeznaczając dla niego nieruchomości rolną w B. zabudowaną, działkę nr (...), nieruchomości rolną niezabudowaną położoną w B., działkę nr (...), działkę nr (...) w S., prawo do działki położonej na terenie ROD w S., wszystkie środki z (...) Bank, 1/3 pozostałych środków gotówkowych w G. (...) Bank, prawo do przeniesienia umowy dzierżawy garażu pod garaż blaszany przy ul. (...) w S.. Spadkodawca rozrządził majątkiem na rzecz M. W. (1) przeznaczając dla niego 100 000 złotych z lokaty w G. (...) Bank, 1/3 pozostałych środków gotówkowych w G. (...) Bank, 50 000 USD w G. (...) Bank. D. W. nie zamieścił w testamencie rozrządzenia dotyczącego matki – J. W.. Testamenty nie zostały zaprzeczone.

Średni kurs dolara w dacie sporządzania testamentu z dnia 5 marca 2016 roku, ustalony według tabeli A średnich kursów walut Narodowego Banku Polskiego, wynosił 3,95 złotych za 1 USD. Wartość poszczególnych składników majątkowych, jakie obejmował swoimi testamentami D. W. wynosiła, w chwili testowania:

- mieszkanie położone w D. – 245110,70 złotych.
- samochód osobowy marki H. – 20000 złotych.
- mieszkanie własnościowe położone w S. przy ul. (...) – 270000 złotych.
- garaż nr (...) w kompleksie garażowym przy ul. (...) – 16000 złotych.
- garaż przy ul. (...) – 4300 złotych.
- nieruchomości rolne zabudowane, położone w B., działka nr (...) – 200000 złotych.
- nieruchomości rolne niezabudowane, położone w B., działka nr (...) – 10000 złotych.
- nieruchomości niezabudowane, położone w S., działka nr (...) - 54000 złotych.
- prawo do działki nr (...) położonej na terenie ROD B. w S. – 2000 złotych.
- wszystkie środki z (...) Bank.

- przeniesienie umowy dzierżawy terenu pod garaż blaszany przy ul. (...) w S. – 1000 złotych.
- 100 000 złotych – lokata w G. (...) Bank.
- pozostałe środki gotówkowe w G. (...) Bank 199054,71 złotych.
- 50 000 USD w G. (...) Bank – 197500 złotych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że stosownie do dyspozycji art. 926 § 1 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Pierwszeństwo ma zawsze wola spadkodawcy wyrażona w przewidzianej prawem formie, to jest w formie testamentu (art. 926 § 2 k.c.). Sąd przywołał także art. 941 k.c. stanowiący, iż rozrządzenie majątkiem na wypadek śmierci może nastąpić wyłącznie w formie testamentu, który pozostaje czynnością prawną formalną, a więc taką, która musi być dokonana w formie przewidzianej ustawą pod rygorem jej nieważności. Przepisy regulujące formę testamentu powinny być przy tym stosowane zgodnie z ich brzmieniem. Jest to konieczne z uwagi na cel testamentu, a także z uwagi na to, że testament staje się skuteczny po śmierci testatora, co utrudnia ustalenie rzeczywistej woli zmarłego. Z uwagi na formę testamentu wyróżnia się testamenty zwykłe i testamenty szczególne.

Sąd Rejonowy wskazał, że w badanej sprawie spadkodawca sporządził dwa testamenty w formie zwykłej. Przedłożone testamenty odpowiadają wszystkim wymogom formalnym przewidzianym w kodeksie cywilnym. Sąd dodał, że żaden z uczestników postępowania nie podnosił zarzutów przeciwko testamentom., a stawający na rozprawie nie wskazali na żadną z okoliczności stanowiących o zaistnieniu którejkolwiek z wad wskazanych w art. 945 k.c.

Sąd Rejonowy zaznaczył przy tym, że uczestnicy podnosili co prawda, że nie mają dostępu do mieszkania, które ostatnio przed śmiercią zajmował D. W. wraz ze swoją życiową partnerką M. N. i podkreślali, że być może istnieją dokumenty, których im nie okazano, jednakże oświadczenia te nie zostały poparte żadnymi dowodami wskazującymi na podejmowanie przez wnioskodawczynię jakichkolwiek prób zmierzających do zniekształcenia ostatniej woli spadkodawcy. Sąd wskazał, że wnioskodawczyni mieszkała z D. W. w mieszkaniu przy ul. (...) w S., razem układali swoje życie, mieszkanie w testamencie zostało przeznaczone dla niej, co świadczy o pełnym zaufaniu spadkodawcy do swojej partnerki i braku jakichkolwiek obaw co do wykonania jego ostatniej woli.

Sąd Rejonowy zwrócił przy tym uwagę, że stosownie do art. 948 § 1 k.p.c. testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy, przy czym podług § 2 jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść. W przedmiotowym testamencie spadkodawca rozrządził poszczególnymi składnikami majątku, których suma pozwala na przyjęcie, że wyczerpują cały spadek.

Sąd Rejonowy wskazał, że ogólna wartość spadku, jaką obejmował swoją świadomością spadkodawca, w chwili sporządzania testamentów zamykała się kwotą 1 409 341,96 złotych. Wartość składników majątkowych przeznaczonych w testamencie dla każdego ze spadkobierców wynosiła: dla M. W. (2) 621 762,27 złotych, dla M. W. (1) 363 851,57 złotych, zaś dla D. W. 423 728,12 złotych. Wartość majątku wymienionego w testamentach ani ogólny skład spadku nie były w toku postępowania sporne, co skutkowało orzeczeniem jak w pkt 1 postanowienia.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł w punkcie 2 sentencji postanowienia w oparciu o art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia wywiodła wnioskodawczyni i zaskarżając je w części, tj. w zakresie nabycia wartości składnika majątkowego przez M. W. (1) z testamentu spadkodawcy D. W. z dnia 05 marca 2016 roku środków gotówkowych 50000 USD.

Zaskarżonemu postanowieniu wnioskodawczyni zarzuciła pominięcie przedstawionych dowodów dostarczonych z G. (...) Banku w dniu 03 lipca 2017 roku i w dniu 11 września 2017 roku, wskazując, iż na prośbę Sądu Rejonowego, Bank dostarczył zestawienia z prowadzonych rachunków bankowych oraz sald spadkodawcy D. W. na dzień 05 marzec 2016

roku (k.344) oraz na dzień 05 maja 2016 roku i 19 maja 2016 roku (k.265). Według dostarczonych dokumentów na rachunku bankowym w walucie USD na dzień sporządzenia testamentu przez spadkodawcę w dniu 05 marca 2016 roku (również w dniach 05.05.2016 roku) oraz w dniu zgonu tj. w dniu 19 maja 2016 roku, saldo jest zerowe.

Dodała, że już w piśmie z dnia 24 października 2016 roku (k. 29) napisała, że „spadkodawca nie posiadał lokat w dewizach, w dniu 03.09.2015 roku zlikwidował lokaty walutowe USD (36.00 USD po kursie 3. (...) plus 2.37zł), sam własnoręcznie opisał dokument o likwidacji lokaty”. Wnioskodawczyni również dołączyła do pisma potwierdzenie wypłaty gotówkowej USD z dnia 03 września.2015 roku z (...) Banku SA.

Wnioskodawczyni wskazała również, że w piśmie z dnia 31 stycznia 2017 roku opisała (k. 123 i 124): „W banku (...) sam dyktował Pani z obsługi, jakie kwoty mają być przelane i na jakie konto. Własnoręcznie zapisał na „Zestawieniu czynnych depozytów klienta” z dnia 20.05.2016 roku. Po zapytaniu Z. o waluty Pani oświadczyła, że brak jest konta walutowego, ale oznajmiła, że takie konto posiada wnioskodawczyni” oraz „Wnioskodawczyni informuje, że w tym dniu tj. 20.05.2016 roku w banku (...) SA pomyłkowo został dokonany przelew lokaty walutowej z konta M. N. na konto Z. W. (nr rachunku: (...)) na kwotę: 50 644.26 USD. Lokata została założona w dniu 05.08.2014 roku”.

Wnioskodawczyni wniosła zatem o zmianę wyliczonej wartości składnika majątkowego M. W. (1) przez nie doliczanie środków gotówkowych 50 000,00 USD (tj. 197 500,00 złotych, ustalonych według tabeli A średnich kursów walut Narodowego Banku Polskiego z dnia 05 marca.2016 roku - 3,95 złotych) z G. (...) Banku. Dodała, że wiąże się to również ze zmianą wyliczenia ogólnej wartości spadku z testamentu spadkodawcy D. W. z dnia 05 marca 2016 roku oraz ze zmianą wyliczenia udziału procentowego spadku dla wnioskodawczyni i uczestników postępowania: M. W. (1) - (...), Z. W. - (...), M. N. - (...).

Uzasadniając powyższe wnioskodawczyni wskazała, że nieprawidłowość zaskarżonego postanowienia sprowadza się do ustalenia ogólnej wartości spadku z testamentu spadkodawcy D. W. z dnia 05 marca 2016 roku, co wiąże się z wysokością wyliczenia udziału procentowego spadku dla wnioskodawczyni i uczestników postępowania. Spadkodawca D. W. w testamencie z dnia 05 marca 2016 roku ujął środki gotówkowe w G. (...) Banku w wysokości 50 000,00 USD, które rozrzucił na rzecz M. W. (1) a w rzeczywistości tej kwoty na dzień spisania testamentu przez spadkodawcę nie było. Dodała, że już w piśmie z dnia 24 października 2016 roku (k. 29) przedstawiła, że „spadkodawca nie posiadał lokat w dewizach, w dniu 03.09.2015 roku zlikwidował lokaty walutowe USD (36.00 USD po kursie 3. (...) plus 2.37zł), sam własnoręcznie opisał dokument o likwidacji lokaty” i dołączyła do pisma potwierdzenie wypłaty gotówkowej USD z dnia 03 września 2015 roku z G. (...) Banku. Natomiast Sąd Rejonowy wystąpił do G. (...) Banku z prośbą o informację na temat wszystkich posiadanych rachunków przez spadkodawcę D. W. na dzień 05 marca 2016 roku oraz na dzień 05 maja 2016 roku i 19 maja 2016 roku G. (...) Bank dostarczył w dniu 03 lipca 2017 roku (k.344) i w dniu 11 września 2017 roku (k.265) wykaz prowadzonych rachunków bankowych z dnia 30 czerwca 2017 roku i 07 września 2017 roku Wnioskodawczyni dodała, że według dostarczonych dokumentów na rachunku bankowym w walucie USD na dzień sporządzenia testamentu przez spadkodawcę w dniu 05 marca 2016 roku (również w dniach 05.05.2016 roku), oraz w dniu zgonu tj. w dniu 19 maja 2016 roku, saldo jest zerowe.

Wnioskodawczyni wskazała ponadto, że w piśmie z dnia 31 stycznia 2017 roku opisała, że w dniu 19 maja 2016 roku po namowie Z. W. udała się z nim do banku (...) SA., gdzie został wykonany przelew z konta walutowego D. W. na konto Z. (k.122), a następnego dnia tj. w dniu 20 maja 2016 roku udała się ze spadkodawcą do banku (...) SA, gdzie Pani obsługująca ich dokonywała błędnych przelewów kwot i kont (k.123). W banku (...) sam dyktował Pani z obsługi, jakie kwoty mają być przelane i na jakie konto. Własnoręcznie zapisał na „Zestawieniu czynnych depozytów klienta” z dnia 20 maja 2016 roku.. Po zapytaniu Z. o waluty Pani oświadczyła, że brak jest konta walutowego, ale oznajmiła, że takie konto posiada wnioskodawczyni (k. 123).

Wnioskodawczyni poinformowała również, że w tym dniu tj. w dniu 20 maja 2016 roku w banku (...) SA pomyłkowo został dokonany przelew z lokaty walutowej z konta wnioskodawczyni M. N. na konto Z. W. na kwotę: 50 644.26 USD (k.124). Lokata została założona przez wnioskodawczynię w dniu 05 sierpnia 2014 roku na jej rachunku bankowym.

Odpowiedź na apelację wnioskodawczyni złożył uczestnik Z. W., wnosząc o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna i jako taka podlegała oddaleniu.

Zaskarżone postanowienie wydane zostało na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, które to ustalenia Sąd Okręgowy przyjmuje za własne, jak również w następstwie właściwie zastosowanych przepisów prawa materialnego. W konsekwencji Sąd Rejonowy prawidłowo stwierdził nabycie spadku po zmarłym D. W. przez wnioskodawczynię i uczestników postępowania M. W. (1) i Z. W. na podstawie sporządzonych testamentów, a także w sposób prawidłowy ustalił udział każdej z tych osób w majątku spadkowym. Podnoszona natomiast przez apelującą okoliczność, iż spadkodawca nie posiadał w chwili sporządzenia testamentu w dniu 5 marca 2016 roku środków pieniężnych w kwocie 50.000 USD, którymi rozrządził w tym testamencie na rzecz M. W. (1) jako nie mająca zasadniczego znaczenia dla sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, nie mogła stanowić podstawy do zmiany zaskarżonego orzeczenia zgodnie z intencją apelującej.

W niniejszej sprawie bezsporne było, że spadkodawca D. W. pozostawił dwa testamenty zwykłe, które zostały sporządzone w dniu 27 września 2015 roku oraz w dniu 5 marca 2016 roku. W testamentach tych powołał do spadku wnioskodawczynię M. N. oraz uczestników postępowania M. W. (1) i Z. W., w ten sposób, że każdej z tych osób przypisał określone składniki majątkowe, które według stanu jego świadomości stanowiły jego majątek. Niesporne pozostawało również, że składniki te wyczerpywały niemal cały majątek spadkodawcy. Kwestią sporną w toku postępowania było wprawdzie to, czy oprócz ujętych w testamentach składników majątkowych, w skład majątku spadkowego nie wchodzi jeszcze inne rzeczy ruchome – prywatne rzeczy spadkodawcy, takie jak meble, wyposażenie mieszkania czy garażu. Nawet gdyby tak było, to i tak ruchomości te przedstawiałyby wartość znikomą w stosunku do wartości składników majątkowych wymienionych w testamentach (m.in. nieruchomości, środków gotówkowych), a zatem należało przyjąć, że składniki majątkowe określone w testamentach wyczerpywały niemal cały majątek spadkowy. O tym, czy przedmioty przeznaczone w testamencie oznaczonej osobie wyczerpują prawie cały spadek decyduje rzeczywiście porównanie ich wartości z wartością przedmiotów pominiętych (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2004 roku, III CK 472/03), chodzi przy tym o zobiektywizowaną wartość gospodarczą porównywanych przedmiotów (praw) majątkowych (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2005 roku, III CK 694/04).

Stosownie do art. 961 k.c. jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku. Jeżeli takie rozrządzenie testamentowe zostało dokonane na rzecz kilku osób, osoby te poczytuje się w razie wątpliwości za powołane do całego spadku w częściach ułamkowych odpowiadających stosunkowi wartości przeznaczonych im przedmiotów. Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem przepis ten dotyczy nie tylko przypadku, gdy spadkodawca w jednym testamencie przeznaczył jednej lub kilku osobom poszczególne prawa majątkowe wyczerpujące prawie cały spadek, lecz przepis ten ma zastosowanie także wówczas, gdy takie rozporządzenie spadkodawcy nastąpi w kilku kolejnych testamentach (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 roku, I CSK 596/14).

Odnosząc do tego miejsca również należy, że polskie prawo spadkowe nie przewiduje możliwości powołania spadkobierców do poszczególnych przedmiotów wchodzących w skład spadku ani też do wyodrębnionych gospodarczo części majątku spadkowego poza gospodarstwem rolnym. Dopuszczalne jest powołanie spadkobiercy lub spadkobierców jedynie do całego spadku albo do jego ułamkowej części. Nie jest przy tym możliwe dopatrywanie się wyjątku od omawianej reguły w dyspozycji art. 961 k.c. Przepis ten nie wprowadza bowiem odmiennych od tej reguły zasad dziedziczenia. Stanowi jedynie normę interpretacyjną w wypadku, gdy spadkodawca rozrządził w testamencie poszczególnymi przedmiotami majątkowymi, które wyczerpują prawie cały spadek, istnieje zaś wątpliwość co do rzeczywistej woli spadkodawcy (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2000 roku, II CKN 505/00). Dodać wypada, że ustawodawca, mając na uwadze motywację działań osób sporządzających akt ostatniej

woli, przyjął, że przeznaczenie określonym osobom przedmiotów majątkowych wyczerpujących prawie cały spadek jest przejawem woli uczynienia tych osób swoimi następcami prawnym pod tytułem ogólnym, a więc spadkobiercami (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2004 roku, III CK 472/03).

Mając to na względzie stwierdzić trzeba, że w niniejszej sprawie wykładnia postanowień testamentowych spadkodawcy doprowadziła do sytuacji, w której osoby ujęte w tych testamentach nie mogą być uznane za zapisobiorców lecz za spadkobierców powołanych do całości spadku. Nie jest więc tak, że na mocy testamentów otrzymali oni od spadkodawcy określone składniki majątkowe. Dlatego też w przedmiotowym postępowaniu należało określić udział w postaci ułamkowej każdej z tych osób w całym majątku spadkowym, przy uwzględnieniu wartości przedmiotów wskazanych przez spadkodawcę i wedle treści testamentów przeznaczonych dla każdego z nich.

Wyjaśniając powyższe zauważyć należy, że zgodnie z art. 948 §1 i §2 k.c. testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy. Jeżeli testament może być tłumaczony rozmaicie, należy przyjąć taką wykładnię, która pozwala utrzymać rozrządzenia spadkodawcy w mocy i nadać im rozsądną treść. Przepis ten ustanawia odrębne dyrektywy dla tłumaczenia i interpretowania szczególnego oświadczenia woli, jakim jest sporządzenie testamentu. Podstawowym założeniem interpretacyjnym powinno być tu zapewnienie możliwie pełnego i wiernego urzeczywistnienia ostatniej woli spadkodawcy. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że nakaz dążenia do ustalenia rzeczywistej woli spadkodawcy oznacza odejście od zasady tłumaczenia oświadczeń woli z uwzględnieniem elementów obiektywnych na rzecz sięgnięcia do elementów subiektywnych. Sąd powinien więc dążyć do ustalenia rzeczywistej woli testatora i czynić to z uwzględnieniem wszelkich okoliczności, które mogą być w tym pomocne. Obowiązuje przy tym zasada życzliwej interpretacji testamentu (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2001 roku, II CKN 543/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2016 roku, IV CSK 825/15).

Zaznaczyć przy tym trzeba, że tylko stan rzeczy z chwili sporządzenia testamentu, który oceniał i uwzględniał sam testator, jest miarodajny dla wykładni jego oświadczenia na podstawie art. 961 k.c. i tylko w ten sposób można zapewnić możliwe najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2008 roku, V CSK 378/07). Przy ocenie czy przedmiot przeznaczony w testamencie określonej osobie wyczerpuje prawie cały spadek, uwzględnieniu podlegają w zasadzie jedynie przedmioty (prawa) należące do spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu. Co ważne, jeżeli jednak spadkodawca zadysonował przedmiotem nie należącym do niego lub w chwili sporządzenia testamentu zaliczał do swego majątku przedmioty, które mu nie przysługują, także one powinny być uwzględniane przy wspomnianej ocenie (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1997 roku, I CKN 276/97). Praktyka sądowa wskazuje bowiem, że zdarzają się sytuacje rozrządzenia testamentowego przedmiotem, który nie należał do spadkodawcy w chwili sporządzenia testamentu. Wówczas przyjmuje się, że jeżeli sporządzając testament spadkodawca traktował taki przedmiot jako należący do spadku po nim, to niewątpliwie przy stosowaniu art. 961 k.c. przedmiot ten należy brać pod uwagę (vide uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 września 1993 roku, III CZP 122/93; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2002 roku, III CKN 1338/00). U podstaw tego poglądu legło niewątpliwie założenie, że sporządzając testament spadkodawca - rozporządzając takim przedmiotami, które uważa, że mu przysługują - daje wyraz swej woli, aby określony spadkodawca otrzymał pewną wartość majątkową. Wolę tę należy uszanować i przy ustalaniu wielkości poszczególnych udziałów uwzględnić wartość rzeczy nienależących do spadkodawcy (vide Elżbieta Skowrońska-Bocian, Jacek Wierciński, Komentarz do art.961 Kodeksu cywilnego).

Podsumowując powyższe rozważania, zaakcentować należy, że miarodajną chwilą do oceny, czy przedmioty przeznaczone oznaczonym osobom w testamencie wyczerpują cały spadek oraz jaki jest udział w spadku odpowiadający wartości przyznanych przedmiotów, jest chwila sporządzenia testamentu (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2008 roku, V CSK 378/07 i powołane tam orzecznictwo). Określając zaś w częściach ułamkowych udział, w jakim dziedziczą osoby, którym spadkodawca przeznaczył poszczególne prawa majątkowe uwzględnić należy wartość tych praw wymienionych w testamencie, niezależnie od tego czy prawa te spadkodawcy przysługiwały (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1975 roku, III CRN 87/75).

Bacząc na powyższe prawidłowym było uwzględnienie przez sąd pierwszej instancji w największym stopniu woli spadkodawcy poprzez ustalenie udziału każdego z spadkobierców w majątku spadkowym stosownie do wartości wskazanych w testamentach przedmiotów i praw majątkowych, w tym określenie udziału M. W. (1) z uwzględnieniem również wartości „przyznanych” mu w testamencie środków pieniężnych w wysokości 50000 USD, nawet przy założeniu, że – jak to jak podnosi wnioskodawczyni - spadkodawca nie posiadał tych środków w momencie sporządzenia testamentu z dnia 5 marca 2016 roku jak i w późniejszym czasie.

Natomiast kwestia tego który ze spadkodawców otrzyma określone przedmioty (prawa) majątkowe wchodzące w skład spadku po testatorze będzie rozstrzygana w ramach działu spadku (sądowego lub umownego), przy czym podział ten nie będzie musiał odpowiadać woli spadkodawcy wyrażonej w testamencie, spadkobiercy będą mogli odmiennie określić sposób podziału majątku spadkowego. Dlatego też w przedmiotowym postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, które to postępowanie poprzedza dział spadku bez znaczenia pozostaje to czy spadkodawca był właścicielem określonych przedmiotów i czy przysługiwały mu określone prawa majątkowe wskazane w treści sporządzonych testamentów. Istotne dla niniejszego postępowania była jedynie okoliczność, że testator w chwili sporządzania testamentów zakładał, że takowe przedmioty i prawa majątkowe mu przysługują i dlatego dokonał określonego sposobu powołania spadkobierców.

Wprawdzie w sprawie brak dowodu, który potwierdzałyby, że spadkodawca w chwili otwarcia testamentu czy też w chwili sporządzenia testamentu był właścicielem środków pieniężnych w wysokości 50.000 USD, bo kwota ta nie znajdowała się na jego lokacie (koncie) bankowym. Jednakże gdyby tak w istocie, jak twierdzi wnioskodawczyni, było to wówczas środki pieniężne w kwocie 50.000 USD nie będą stanowiły przedmiotu działu spadku. Kwestia ta jednak pozostaje poza przedmiotem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.

Nadmienić marginalnie w tym miejscu należy, że prawo majątkowe przyznane wnioskodawczyni w testamencie z dnia 27 września 2015 roku jakim była własność mieszkania położonego w D. nie istniało, albowiem zarówno w chwili sporządzania testamentu jak i w późniejszym czasie nie doszło do ustanowienia odrębnej własności przedmiotowego lokalu mieszkalnego, o którym mowa w umowie deweloperskiej zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 31 lipca 2015 roku (Repertorium A numer (...)), a jedynie istniało roszczenie o ustanowienie powyższego prawa majątkowego. Jak już jednak wspomniano, kwestie związane z tym, jakie składniki majątkowe w rzeczywistości wchodziły w skład majątku spadkowego, będą mogły być podnoszone i rozstrzygane w ramach innych postępowań, przede wszystkim w ramach postępowania o dział spadku.

W świetle wszystkich powyższych rozważań Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia i uznając apelację za bezzasadną oddalił ją na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., o czym orzekł w punkcie 1. sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd rozstrzygnął w punkcie 2. sentencji postanowienia w oparciu o art. 520 § 1 k.p.c., który stanowi, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W niniejszej sprawie wnioskodawczyni i uczestnicy byli w równym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania, bowiem wszyscy oni domagali się stwierdzenia nabycia spadku po zmarłym D. W.. Spór pomiędzy stronami dotyczył jedynie wielkości przysługujących spadkobiercom udziału, dlatego też nie można było uznać, że interesy stron postępowania były sprzeczne, co ewentualnie mogłoby uzasadniać odstąpienie od ogólnej reguły orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego z art. 520 § 1 k.p.c.

SSO Marzenna Ernest SSO Agnieszka Tarasiuk – Tkaczuk SSO Tomasz Sobieraj